

W. O. BURANDT: *Die Ursachen der interskandinavischen Valutakursdivergenzen 1915—1924*. 197 S. Gustav Fischer. Jena 1928. Pris 12 Rm.

Manuskriptet til denne Bog maa have ligget færdigt et Par Aar, thi Forf., der flittigt citerer den skandinaviske Litteratur om Emnet, anfører f. Eks. ikke Ussings: *Nationalbanken 1914—24*, Kjøbenhavn 1926, og ikke min Afhandling: *De skandinaviske Papirkriser under Verdenskrigen her i Tidsskriftet*, 1926. Hans Kendskab til de skandinaviske Landes økonomisk-politiske Forhold under Krigen er i det hele saa ringe, at den Kritik, han fremsætter, stærkt taber i Værdi derved. Jeg anfører eksempelvis følgende Passus (S. 84): „ . . . de tre skandinaviske Seddelbanker har ikke næret Betænkelighed ved at forøge deres Seddelcirkulation, naar denne blot var tilstrækkeligt dækket med Guld. Havde de haft en saadan Betænkelighed, maatte de have standset deres Guldkøb senest i 1915, i Stedet for i 1916/17 blot at gøre dem økonomisk rentable; og de maatte senere for Alvor have opgivet dem, da de stigende Krav om Kredit henimod Krigens Slutning efter deres Mening ikke kunde afvises. De standsede ikke Guldkøbene, fordi de troede, at Sedlernes Værdi afgang af Dækningsforholdet og ikke i første Række af Seddelmængden. Af denne Grund forøgede de Guldbeholdningen gennem alle Krigsaarene og førte en utilstrækkelig Diskontopolitik, og derfor udvidede de ogsaa stadig Seddelcirkulationen indtil 1920.“

Hvorfra ved Forf., at f. Eks. den danske Nationalbank ikke havde Betænkeligheder? I min „*Danmark under den store Krig*“ (S. 36), har jeg derom skrevet: „Spørger man, hvorledes man da tænkte sig, at denne udvidede Kreditgivning kunde forenes med Opretholdelsen af Pengeværdien, indeholdes intet herom i Nationalbankens førnævnte Indstilling af 24. September 1914. Den vanskelige Situation, Banken var i, dens Ønske om en mere aktiv Virksomhed som Kreditgiver og den almen gængse Forestilling om, at Krigen umuligt kunde vare længe, har vel tilsammen skudt dette Spørgsmaal i Baggrunden. At Erindringen om, hvad der var hændt under tilsvarende Forhold 100 Aar tidligere, var i Nationalbank-Direktionens Minde, ved jeg, og andet vilde ogsaa være utænkeligt, naar to Mænd saa kyndige i disse historiske Begivenheder som Marcus Rubin og Carl Ussing var Direktører i Banken“. Og naar Forf. til Støtte for sin Antagelse mener, at Banken i modsat Fald maattet have standset sine Guldkøb, saa er jo dertil at sige, at det aller-meste Guld ikke købtes, men kom ind som Følge af den Vareudvekslingspolitik, som førtes med Centralmagterne, og som

W. O. BURANDT: *Die Ursachen der interskandinavischen Valutakursdivergenzen 1915—1924*. 197 S. Gustav Fischer. Jena 1928. Pris 12 Rm.

Manuskriptet til denne Bog maa have ligget færdigt et Par Aar, thi Forf., der flittigt citerer den skandinaviske Litteratur om Emnet, anfører f. Eks. ikke Ussings: *Nationalbanken 1914—24*, København 1926, og ikke min Afhandling: *De skandinaviske Papirkriser under Verdenskrigen* her i Tidsskriftet, 1926. Hans Kendskab til de skandinaviske Landes økonomisk-politiske Forhold under Krigen er i det hele saa ringe, at den Kritik, han fremsætter, stærkt taber i Værdi derved. Jeg anfører eksempelvis følgende Passus (S. 84): „ . . . de tre skandinaviske Seddelbanker har ikke næret Betænkelighed ved at forøge deres Seddelcirkulation, naar denne blot var tilstrækkeligt dækket med Guld. Havde de haft en saadan Betænkelighed, maatte de have standset deres Guldkøb senest i 1915, i Stedet for i 1916/17 blot at gøre dem økonomisk rentable; og de maatte senere for Alvor have opgivet dem, da de stigende Krav om Kredit henimod Krigens Slutning efter deres Mening ikke kunde afvises. De standsede ikke Guldkøbene, fordi de troede, at Sedlernes Værdi afgang af Dækningsforholdet og ikke i første Række af Seddelmængden. Af denne Grund forøgede de Guldbeholdningen gennem alle Krigsaarene og førte en utilstrækkelig Diskontopolitik, og derfor udvidede de ogsaa stadig Seddelcirkulationen indtil 1920.“

Hvorfra ved Forf., at f. Eks. den danske Nationalbank ikke havde Betænkeligheder? I min „*Danmark under den store Krig*“ (S. 36), har jeg derom skrevet: „Spørger man, hvorledes man da tænkte sig, at denne udvidede Kreditgivning kunde forenes med Opretholdelsen af Pengeværdien, indeholdes intet herom i Nationalbankens førnævnte Indstilling af 24. September 1914. Den vanskelige Situation, Banken var i, dens Ønske om en mere aktiv Virksomhed som Kreditgiver og den almen gængse Forestilling om, at Krigen umuligt kunde vare længe, har vel tilsammen skudt dette Spørgsmaal i Baggrunden. At Erindringen om, hvad der var hændt under tilsvarende Forhold 100 Aar tidligere, var i Nationalbank-Direktionens Minde, ved jeg, og andet vilde ogsaa være utænkeligt, naar to Mænd saa kyndige i disse historiske Begivenheder som Marcus Rubin og Carl Ussing var Direktører i Banken“. Og naar Forf. til Støtte for sin Antagelse mener, at Banken i modsat Fald maattet have standset sine Guldkøb, saa er jo dertil at sige, at det aller-meste Guld ikke købtes, men kom ind som Følge af den Vareudvekslingspolitik, som førtes med Centralmagterne, og som

krystalliseredes i Kreditaftalerne 1917—18. Hvad angaar Kritiken over Diskontopolitiken, er denne Kritik rigtig nok, forsaavidt Prisstigningen ikke blev forhindret, men det vilde være interessant en Gang at faa en nærmere Udredning af, hvorledes en Diskonto, høj nok til at indskrænke Købemidlernes Mængde her i Landet saa stærkt, af den udefra komne Prisstigning ophævedes, vilde have virket finansielt, socialt og økonomisk.

Det kan ogsaa nævnes, at Bemærkningerne om det inter-skandinaviske Guldmellemværende i høj Grad lider under, at Forf. ikke kender Ussings Redegørelse herfor S. 87 ff. i „Nationalbanken 1914—24“. Og det er af mindre Betydning, men ser dog mærkeligt ud, at Forf. ikke kender det danske Handelstabelværk, og derfor paastaar, at der ikke findes nogen Opgørelse over den danske Vareomsætnings Vægt. Da han ikke kan undvære disse Tal, foretager han paa Grundlag af Ind- og Udførselen af nogle enkelte Varer en omstændelig og usikker Indeks-Beregning til Erstatning. Hvis Forf. havde kendt min fornævnte Afhandling, havde han bl. a. deraf kunnet tage disse Indeks-Tal.

Naar jeg har ment at burde fremsætte disse Indvendinger overfor den foreliggende Undersøgelse, der i øvrigt synes mig gennemført overmaade logisk og klart, ligger det i, at Værdien af en saadan Undersøgelse, der bygges op over det statiske Materiale, som kan tilvejebringes, foruden i Opstillingen af Talrækkerne betinges af Vurderingen af de Bevægelser og Afvigelser, Tallene viser. Ved Siden af adskillig Fantasi kræves hertil stor Forsigtighed og stor Indsigt i det Stof, Tallene belyser. Med Hensyn til det sidste synes jeg altsaa, der er visse Mangler, men som Helhed finder jeg, at det er et meget dygtigt Arbejde, Forf. har udført.

Hovedinteressen samler sig om den forskellige Kreditudvidelse i de 3 Lande. Til Belysning heraf beregner Forf. Kreditindekstal og ved at sammenholde disse med Indekstal for Vareforsyning, for Pris- og Vekselkursniveau m. v. forskaffer han sig et Skelet til at bygge sine Forklaringer over Afvigelseerne i de forskellige Talrækker op over. Adskillige af disse Forklaringer maa ifølge Sagens Natur være hypotetiske, og jeg kunde have ønsket, at Forf. noget stærkere havde fremhævet dette, og at han i det hele havde vist lidt mere Resignation overfor Opnaaelsen af Resultater; jeg for min Del vilde f. Eks. ikke haft Mod til som Forf. (S. 99) at paastaa, at der „krævedes mere Kredit i de industrialiserede Lande Sverige og Norge end i det overvejende landbrugsmæssige Danmark“ og

bruge denne Paastand til Forklaring af afvigende Bevægelser i de tre Landes Bankud- og Indlaan, naar man tager i Betragtning, at hine Aars danske Bankstatistik opgjordes saa summarisk, at Indlaanene altid oversteg Udlaanene, medens Tallene for Sverige og Norge viser det modsatte Forhold. Heller ikke f. Eks. Beregningerne over den effektive Betalingsmiddelmængde, der fremkommer (S. 142) ved at dividere Produktet af Vareforsyningsindeks og Pristallet ind i Tallet for den totale Betalingsmiddelmængde, føler jeg mig ganske sikker overfor. Thi hvis Varerne har cirkuleret hurtigere („Kædehandelen“), stiger Vareforsyningsindeks tilsvarende, og Forskellen mellem total og effektiv Betalingsmiddelindeks forsvinder.

Men disse og andre Indvendinger er ikke afgørende for et Forsøg som det foreliggende. Ingen kyndig vil paa alle Punkter vente uomtvistelige Resultater af et saadant Arbejde, men enhver, der kender Vanskelighederne, vil med Glæde og Udbytte følge Forf. igennem hans Bog. Det maa sikkert være en af den Slags Bøger, Marshall tænker paa, naar han i „Memorials“ skriver: „Jeg maa hævde, at det tilgrundliggende i Økonomens Arbejde er at udrede de sammenhængende Virkninger af samvirkende Aarsager; ved det Arbejde er det nødvendigt at anvende Teoriens almindelige Principer, men det er lige saa nødvendigt at foretage en omfattende og indgaaende Undersøgelse af Kendsgemningerne; og kun en Kombination af disse to Arbejdsmaader kan siges at være rigtig Samfundsvidenskab.“

E. C.

ALVIN HARVEY HANSEN: *Business-Cycle Theory, Its Development and Present Status*. 206 Sider. Giin and Company 1927.

Paa et Forskningsomraade, der er saa lidet klarlagt som Tilfældet er med Spørgsmaalet om Konjunkturbevægelserne, og hvor saa mange forskellige Forklaringer er falbudt, uden at det forløsende Ord er sagt, er det praktisk, at der med Mellemrum fremkommer en Slags Kompendium, hvori der holdes Revy over de forskellige Bidrag til Problemets Løsning, og hvori det søges konstateret, hvor langt man i Øjeblikket er kommet, og hvad der endnu staar tilbage at udrette.

Det foreliggende Værk kan i nogen Grad gøre det ud for et saadant Kompendium, uden at det i saa Henseende er fuldt tilfredsstillende. Forf. giver ganske vist en Fremstilling og tildels en Kritik af de forskellige Typer af Konjunkturteorier